

Wagner i Modern Talking na jednej playliście?

Odmiany omniworyzmu muzycznego w Polsce

Henryk Domański

hdomansk@ifispan.edu.pl

Dariusz Przybysz

przybysz@ifispan.edu.pl

Katarzyna M. Wyrzykowska

katarzyna.wyrzykowska@ifispan.edu.pl

Kinga Zawadzka

kzawadzka@ifispan.edu.pl

Instytut Filozofii i Socjologii Polskiej Akademii Nauk

Seminarium Sekcji Socjologii Sztuki Polskiego Towarzystwa Socjologicznego i Katedra Socjologii Kultury INS UKSW
Warszawa, 14 kwietnia 2021

Wprowadzenie

- Pokażemy **strukturę omniworyczności gustów muzycznych w Polsce**. Jest to jeden z elementów stylu życia, który polega na równoczesnym praktykowaniu i lubieniu różnych gatunków muzyki, zwłaszcza tych zaliczanej do tzw. kultury „wysokiej” i „niskiej”. Nie jest to lubienie wszystkiego bez żadnego wyjątku, ale raczej otwieranie się na różne rodzaje konsumpcji.
- Skoncentrujemy się na omniworyczności gustów muzycznych od strony stratyfikacji klasowej, ale z uwzględnieniem oddziaływania kilku innych aspektów – zwłaszcza zróżnicowania omniworyczności ze względu na poziom wykształcenia i wiek.

Problemy badawcze

- Z punktu widzenia stratyfikacji społecznej ważny jest kierunek rozwoju tych badań. **Omniworyzm**, który znamionuje otwartość i różnorodność, można było **na początku** (tj. w latach 1990.) **traktować jako oznakę zacierania się dystansów społecznych**.
- Wbrew temu, **okazał się on raczej zjawiskiem utrwalającym podziały klasowe**. Największymi omniworystami są bowiem, jak empirycznie stwierdzono, osoby o wyższym statusie społecznym, a uniworystami członkowie klas niższych.
- W ciągu ostatnich kilkunastu lat efekt omniworyzmu na polu stratyfikacji klasowej okazał się bardziej skomplikowany. Stwierdzono bowiem, że **tendencja do omniworyczności występuje w różnej postaci**. Z badań wynika, że inaczej kształtuje się np. omniworyzm wśród reprezentantów wyższej klasy średniej, a inaczej w kategoriach lokujących się na niższych pozycjach klasowych. Dotychczas wyodrębniono kilkanaście rodzajów omniworyczności związanej w jakimś stopniu z pozycją klasową, przy czym występują w nich również konteksty lokalne i narodowościowe (zob. Bellavance 2008; Olliver 2008; Coulangenon i Lemel 2010).

Problemy badawcze dla Polski

Celem naszej analizy jest odpowiedź na 4 pytania:

1. Czy odmiany omniworyzmu stwierdzone w różnych krajach występują też w Polsce?
2. W jakim stopniu omniworyczność gustów muzycznych jest czynnikiem wzmacniającym podziały klasowe? Wskaźnikiem tego byłaby nadreprezentacja omniworyczności w kategoriach lokujących się górze hierarchii klasowej i odpowiednio słabsze oznaki w kategoriach o niższym statusie społecznym. W dotychczasowych badaniach taką zależność stwierdzono.

Problemy badawcze dla Polski

- 3. Czy omniworyzm realizuje się bardziej w postaci różnych upodobań muzycznych czy też różnych form aktywności, takich jak chodzenie na koncerty, lub słuchanie muzyki?** Można założyć, że łatwiej być omniworystą w sensie praktykowania go przez chodzenie do filharmonii w połączeniu z bywaniem na zabawach disco-polo niż pod względem lubienia różnych utworów muzycznych. Praktykowany omniworyzm wydaje się być łatwiejszy do realizacji, ale w porównaniu z omniworycznością pod względem lubienia utworów muzycznych wydaje się być stosowany raczej okazjonalnie, stąd też znajduje słabsze odzwierciedlenie w hierarchii klasowej.
- 4. Jaki jest wpływ wieku?** Kwestią do rozstrzygnięcia jest czy omniworyzm powinien być nadreprezentowany wśród ludzi młodych, co wynikałoby np. z ich większej ruchliwości i chęci poznawczej, czy też zależność ta nie występuje (Alvarez i in. 2007), lub – jak wskazują ustalenia dla Kanady i Anglii – wpływ wieku jest krzywoliniowy, tzn. największymi omniworystami są osoby najmłodsze i stosunkowo najstarsze (Warde i Gao-Cal 2009; Veenstra 2015).

Dane

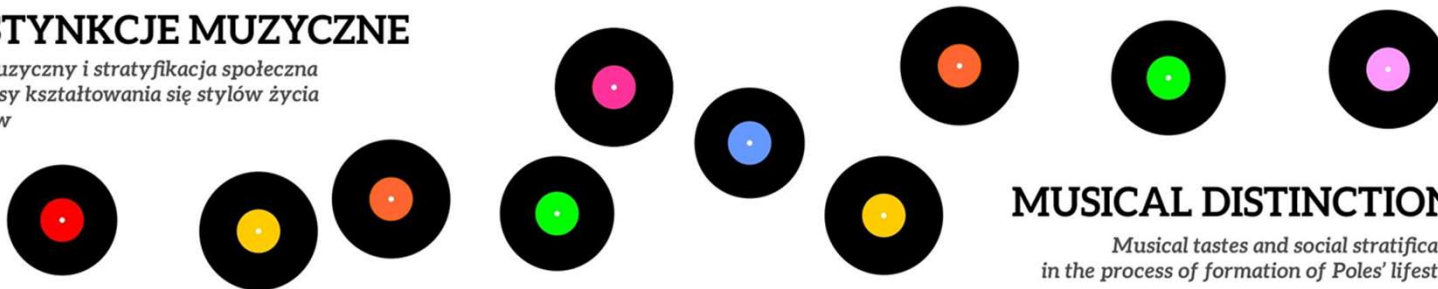
Prezentacja jest oparta na danych z badania ilościowego, które stanowi część projektu
“Dystynkcje muzyczne. Gust muzyczny i stratyfikacja społeczna a proces kształtowania się stylów życia Polaków”.

<http://www.md.ifispan.pl/>

Projekt jest realizowany w Instytucie Filozofii i Socjologii PAN w ramach grantu przyznanego przez Narodowe Centrum Nauki (nr grantu UMO-2017/25/B/HS6/01929).

DYSTYNKCJE MUZYCZNE

*Gust muzyczny i stratyfikacja społeczna
a procesy kształtowania się stylów życia
Polaków*

MUSICAL DISTINCTIONS

*Musical tastes and social stratification
in the process of formation of Poles' lifestyles*

Metodologia

- ❑ Badanie ankietowe zrealizowane zostało przez konsorcjum firm DANA E i Realizacja.
- ❑ Opierało się na próbie losowanej z populacji mieszkańców Polski którzy ukończyli 15 rok życia
- ❑ Zrealizowano 2007 wywiadów
- ❑ Odsetek realizacji: 50.4% (wyznaczony na podstawie standardów ESS).
- ❑ Zmienne:
 - **Zmienne zależne** – deklaracje dotyczące lubienia różnych gatunków muzyki i uczestniczenia w koncertach różnego typu
 - **Zmienne niezależne** – pozycja społeczno-zawodowa respondenta, partnera, matki, wiek, płeć, miejsce zamieszkania, wykształcenie, zmienne opisujące kapitał społeczny respondenta

Odsetki osób, które wskazują, że lubią lub bardzo lubią dany gatunek

Gatunek:	Wyżsi kierownicy i specjaliści	Pracownicy umysłowi	Właściciele firm	Robotnicy wykwalifikowani	Robotnicy niewykwalifikowani	Rolnicy	Ogółem	Eta-kwadrat
Muzyka poważna	50,9	31,6	41,5	23,0	16,8	12,7	26,6	0,064
Jazz	32,5	18,2	27,3	13,7	6,6	8,6	16,0	0,046
Rock	47,8	43,8	60,4	38,6	33,6	25,6	40,6	0,030
Country	28,7	24,2	33,2	26,2	25,0	26,2	24,9	0,003
Muzyka popularna, pop	72,3	80,1	83,6	72,0	68,8	57,8	72,6	0,029
Heavy metal	17,1	9,0	21,3	12,2	8,3	5,4	11,3	0,019
Rap, Hip-hop	15,0	18,6	22,6	19,1	18,2	12,2	20,3	0,005
Techno, dance	17,1	17,0	29,8	18,2	18,8	15,2	19,9	0,007
Reggae	34,0	24,1	29,1	22,5	17,9	16,3	23,0	0,015
R&B, soul	36,7	23,4	31,0	17,4	12,8	13,5	21,2	0,034
Disco polo	26,8	46,7	55,9	55,9	64,2	68,5	51,5	0,057
Muzyka ludowa, tradycyjna	36,9	35,7	44,6	53,1	48,4	66,6	43,8	0,044

Odsłuch fragmentów utworów muzycznych

Twórca utworu:	Utwór
Pierre Boulez	Le Marteau sans maitre
Miles Davis	Kind of Blue
Jan Sebastian Bach	Toccata i fuga d-moll
Ludwig van Beethoven	V symfonia
Giacomo Puccini	Tosca
Piotr Czajkowski	Jezioro łabędzie
Hey	Moja i twoja nadzieja
Pink Floyd	Time
Paktofonika	Jestem Bogiem
Ed Sheeran	Perfect
Margaret	In My Cabana
Feel	Jak anioła głos
Modern Talking	You're My Heart, You're My Soul
Weekend	Ona tańczy dla mnie

Odsetki osób, którym podoba się (lub bardzo podoba) utwór danego wykonawcy/kompozytora

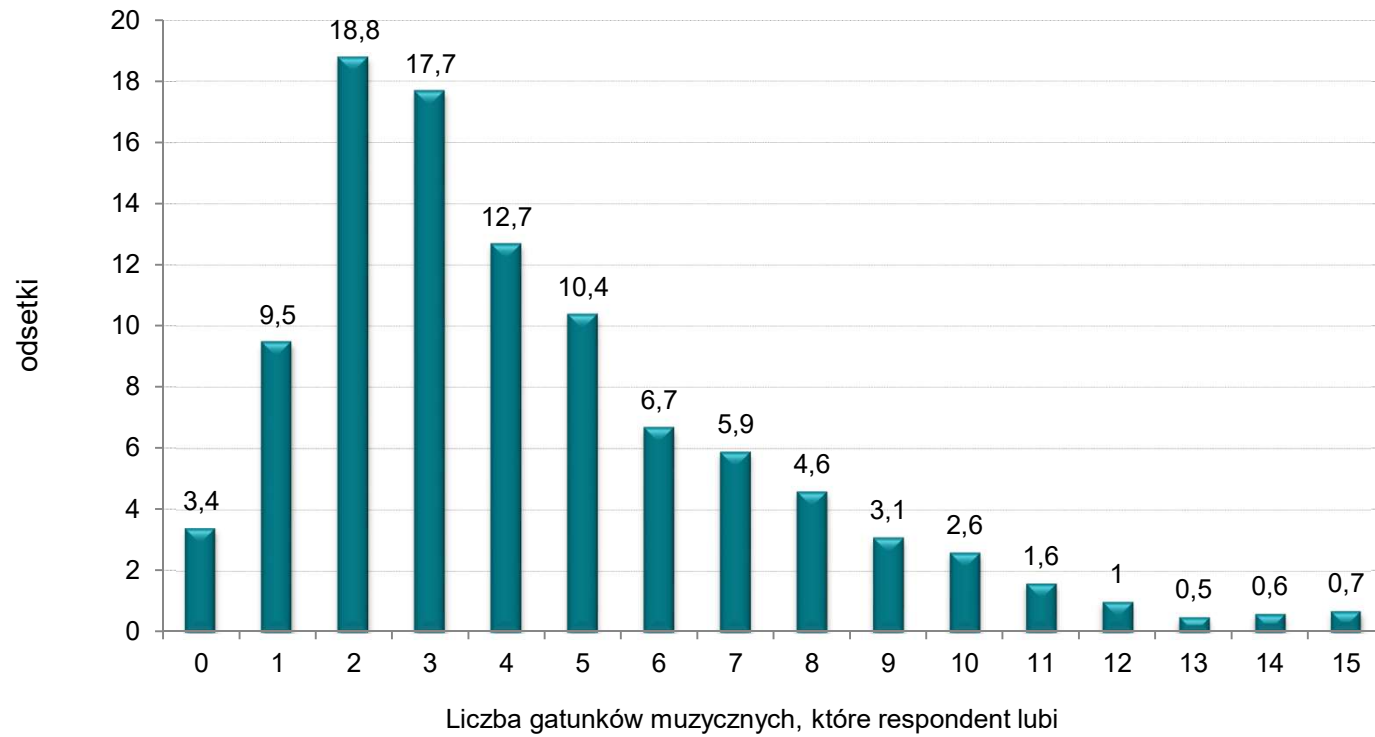
Twórca utworu:	Wyżsi kierownicy i specjaliści	Pracownicy umysłowi	Właściciele firm	Robotnicy wykwalifikowani	Robotnicy niewykwalifikowani	Rolnicy	Ogółem	Eta-kwadrat
Boulez	15,6	11,5	13,0	8,8	5,5	7,8	11,1	0,010
Miles Davis	38,8	29,1	38,3	23,4	14,4	16,6	25,5	0,035
Bach	56,1	43,4	52,4	31,3	26,5	24,9	37,3	0,048
Beethoven	65,1	45,7	52,2	34,5	28,1	26,4	39,4	0,059
Puccini	43,3	28,7	29,7	22,9	16,7	18,4	25,3	0,031
Czajkowski	74,4	59,8	57,9	47,8	41,5	39,7	51,3	0,047
Hey	75,1	71,7	77,3	67,9	57,1	52,5	65,6	0,029
Pink Floyd	55,1	41,6	52,0	42,2	30,5	27,6	40,1	0,030
Paktofonika	29,7	28,9	31,9	33,0	27,9	20,7	31,1	0,006
Ed Sheeran	73,5	71,1	68,5	61,4	57,8	54,9	65,6	0,020
Margaret	48,3	62,3	65,0	56,1	54,7	48,2	58,0	0,013
Feel	59,5	66,1	69,3	70,3	68,2	68,7	66,0	0,004
Modern Talking	70,7	73,9	81,1	77,6	76,0	75,3	74,0	0,003
Weekend	37,5	57,7	58,1	68,3	72,8	76,6	61,2	0,054

Odsetki osób lubiących jednocześnie różne rodzaje muzyki

Rodzaje muzyki, które jednocześnie lubi respondent	Odsetki
Muzyka poważna i disco polo	10,8
Muzyka poważna i ludowa	15,6
Muzyka poważna, popularna (pop) i disco polo	9,1
Muzyka poważna, rock i popularna (pop)	12,8
Rock, popularna (pop) i hip-hop	11,6
Rock, popularna (pop) i disco polo	15,4
Muzyka popularna (pop), ludowa i disco polo	22,3
Muzyka ludowa i disco polo	30,0

Odsetki osób chodzących jednocześnie na różne koncerty

Rodzaje koncertów	Odsetki
Muzyki poważnej i disco polo	8,0
Muzyki poważnej, disco polo i innej popularnej/rozrywkowej	6,3
Muzyki poważnej i innej popularnej/rozrywkowej	14,9
Muzyki poważnej, rockowej (lub heavy metalowej) i innej popularnej/rozrywkowej	5,2
Muzyki poważnej i ludowej	8,2
Disco polo i innej popularnej/rozrywkowej	17,9
Disco polo, imprezy plenerowe i innej popularnej/rozrywkowej	15,2
Disco polo i ludowej	7,7
Rockowej (lub metalowej), imprezy plenerowe i innej popularnej/rozrywkowej	9,3

Wykres 1. Ogólny wskaźnik omniworyzmu lubienia muzyki

Zależności między lubieniem różnych gatunków muzycznych

Czy respondent lubi?	Czy lubi pop?		Stosunek szans
	Tak(%)	Nie ^a (%)	
Muzykę poważną	27,9	23,2	1,28
Jazz	17,8	11,2	1,71
Rock	47,4	22,4	3,12
Country	29,3	13,3	2,70
Heavy metal i inne odmiany muzyki metalowej	11,3	11,2	1,01
Rap, Hip-hop's	22,6	14,2	1,76
Techno, dance	23,8	9,8	2,88
Reggae	27,4	11,3	2,95
R&B - rythm and blues, soul	25,0	10,9	2,73
Disco polo	56,1	39,3	1,97
Muzyka ludowa, tradycyjna	41,8	48,0	0,78

Kategoria ta obejmuje również osoby, które mają do danego gatunku stosunek neutralny bądź odpowiedziały „trudno powiedzieć”.

Zależności między lubieniem różnych gatunków muzycznych

Czy respondent lubi?	Czy lubi rock?		Stosunek szans
	Tak(%)	Nie ^a (%)	
Muzykę poważną	37,2	19,3	2,47
Jazz	28,5	7,4	4,95
Country	38,6	15,6	3,40
Muzyka popularna, pop	84,8	64,2	3,12
Heavy metal i inne odmiany muzyki metalowej	25,0	1,9	16,93
Rap, Hip-hop's	33,7	11,1	4,05
Techno, dance	30,2	12,9	2,91
Reggae	39,4	11,8	4,85
R&B - rythm and blues, soul	37,4	10,1	5,33
Disco polo	39,7	59,5	0,45
Muzyka ludowa, tradycyjna	34,1	49,9	0,52

Kategoria ta obejmuje również osoby, które mają do danego gatunku stosunek neutralny bądź odpowiedziały „trudno powiedzieć”.

Zależności między lubieniem różnych gatunków muzycznych

Czy respondent lubi?	Czy lubi muzykę poważną?		Stosunek szans
	Tak(%)	Nie ^a (%)	
Jazz	43,4	6,1	11,92
Rock	56,8	34,7	2,47
Country	41,3	19,0	2,99
Muzyka popularna, pop	76,1	71,3	1,28
Heavy metal i inne odmiany muzyki metalowej	19,4	8,3	2,66
Rap, Hip-hop's	23,6	19,1	1,31
Techno, dance	24,9	18,2	1,50
Reggae	38,7	17,3	3,02
R&B - rythm and blues, soul	33,7	16,6	2,55
Disco polo	40,7	55,4	0,55
Muzyka ludowa, tradycyjna	58,8	37,9	2,34

Kategoria ta obejmuje również osoby, które mają do danego gatunku stosunek neutralny bądź odpowiedziały „trudno powiedzieć”.

Zależności między lubieniem różnych gatunków muzycznych

Czy respondent lubi?	Czy lubi disco polo?		Stosunek szans
	Tak(%)	Nie ^a (%)	
Muzykę poważną	21,0	32,5	0,55
Jazz	11,6	20,6	0,51
Rock	31,3	50,4	0,45
Country	30,8	18,7	1,93
Muzyka popularna, pop	79,1	65,7	1,97
Heavy metal i inne odmiany muzyki metalowej	7,2	15,6	0,42
Rap, Hip-hop's	19,3	21,3	0,89
Techno, dance	21,6	18,2	1,25
Reggae	25,3	20,5	1,31
R&B - rythm and blues, soul	18,9	23,6	0,75
Muzyka ludowa, tradycyjna	58,4	27,7	3,67

Kategoria ta obejmuje również osoby, które mają do danego gatunku stosunek neutralny bądź odpowiedziały „trudno powiedzieć”.

Lubienie różnych gatunków muzycznych według kategorii społeczno-zawodowych

Kategorie społeczno-zawodowe respondenta	Jednoczesne lubienie:				Ogólny wskaźnik omniworyzmu lubienia muzyki 0-15
	muzyki poważnej, pop i disco polo %	muzyki poważnej, rocka i pop %	disco polo, rocka i pop %	rocka, pop i hip-hopu %	
Wyżsi kierownicy i specjaliści	6,6	25,1	7,8	8,8	4,95
Pracownicy umysłowi	9,8	17,6	14,3	10,2	4,34
Właściciele firm	21,8	28,5	30,9	18,8	5,72
Robotnicy wykwalifikowani	10,6	14,8	16,1	10,9	4,33
Robotnicy niewykwalifikowani	9,0	9,2	18,4	10,6	3,85
Rolnicy	6,7	6,6	14,9	8,0	3,64
Ogółem	9,9	15,9	15,8	10,5	4,33
Eta kwadrat	0,014	0,030	0,018	0,006	0,030

Lubienie różnych gatunków muzycznych według kategorii wykształcenia

Kategorie społeczno-zawodowe respondenta	Jednoczesne lubienie:				Chodzenie zarówno na koncerty muzyki poważnej jak i disco polo %	Ogólny wskaźnik omniworyzmu lubienia muzyki 0-15
	muzyki poważnej, pop i disco polo %	muzyki poważnej, rocka i pop %	disco polo, rocka i pop %	rocka, pop i hip-hopu %		
Podstawowe	5,0	2,3	9,1	7,1	1,7	3,11
Niepełne średnie i zasadnicze zawodowe	8,4	7,6	15,9	5,4	5,9	3,51
Średnie	10,6	14,1	17,2	9,9	8,2	4,35
Policealne i niepełne wyższe	10,0	27,5	10,5	16,8	9,9	4,88
Wyższe	11,9	29,0	14,3	12,2	11,5	5,16
Ogółem	9,6	15,2	14,3	9,2	7,7	4,20
Eta kwadrat	0,005	0,070	0,005	0,012	0,013	0,061

Chodzenie na różne koncerty muzyczne według kategorii wieku

Kategorie wieku	Jednoczesne chodzenie na koncerty muzyki:					Ogólny wskaźnik omniworyzmu behawioralnego 0-9
	poważnej, disco polo i innej popularnej/rozrywkowej	poważnej, rockowej (lub metalowej) i innej popularnej/rozrywkowej	disco polo i innej popularnej/rozrywkowej	disco polo, plenerowe i innej popularnej/rozrywkowej	rockowej (lub metalowej), plenerowe i innej popularnej/rozrywkowej	
	%	%	%	%	%	
do 25 lat	8,8	8,9	30,3	26,4	17,1	2,94
26-35	6,5	6,7	21,3	16,3	16,9	2,54
36-45	6,9	8,6	18,1	17,3	14,8	2,46
46-55	8,4	6,1	21,3	19,0	8,3	1,94
56-65	5,7	2,3	15,6	12,4	2,5	1,69
66-75	4,9	1,4	10,8	9,0	1,4	1,40
powyżej 75 lat	1,2	0,0	3,0	1,3	0,0	0,66
Ogółem	6,3	5,2	17,9	15,2	9,3	2,03
Eta kwadrat	0,007	0,020	0,034	0,033	0,055	0,104

Parametry regresji liniowej dla ogólnych indeksów omniworyzmu

Zmienna zależna	Lubienie	Chodzenie na koncerty
Stała	3,81**	1,45**
Płeć (0-mężczyzna; 1-kobieta)	-0,13	-0,08
Wiek (kategoria odniesienia: poprzednia)		
25-34 lata	-0,36	-0,36
35-44 lata	-0,31	0,03
45-54 lata	-0,21	-0,26
55-64 lata	-0,06	-0,18
65-74 lata	-0,20	-0,31*
75 lat i więcej	-0,96**	-0,57**
Miejsce zamieszkania (kat. odniesienia: wieś)		
Miasto do 19 999 mieszkańców	0,57**	0,1
Miasto od 20 000 do 99 999	0,62**	0,26*
Miasto od 100 000 do 499 999	0,65**	0,38**
Miasto od 500 000	0,51*	0,24

*p<0,05

**p<0,01

Parametry regresji liniowej dla ogólnych indeksów omniworyzmu (ciąg dalszy)

Zmienna zależna	Lubienie	Chodzenie na koncerty
Wykształcenie (kat. odniesienia: podstawowe)		
niepełne średnie i zasadnicze zawodowe	-0,4	0,12
średnie	0,15	0,26
policealne i niepełne wyższe	0,52	0,86**
wyższe	0,49	0,63**
Przynależność klasowa respondenta (kat. odniesienia: rolnicy)		
Wyżsi kierownicy i specjaliści	-0,65	0,17
Pracownicy umysłowi	-0,9**	-0,06
Właściciele firm	0,52	0,63**
Robotnicy wykwalifikowani	-0,23	0,03
Robotnicy niewykwalifikowani	-0,65*	-0,07
Kapitał społeczny	0,12**	0,09**
Liczba nagrań w domu rodzinnym	0,01**	0,01**

*p<0,05

**p<0,01

Parametry regresji liniowej dla ogólnych indeksów omniworyzmu (ciąg dalszy)

Zmienna zależna	Lubienie	Chodzenie na koncerty
Kategorie społ.-zaw. matki (kat. odniesienia: rolnicy)		
Wyżsi kierownicy i specjaliści	-0,26	0,11
Pracownicy umysłowi	0	-0,17
Właściciele firm	1,31**	0,85**
Robotnicy wykwalifikowani	0,35	-0,26
Robotnicy niewykwalifikowani	0,21	-0,52**
Przynależność klasowa partnera (kat. odniesienia: rolnicy)		
Wyżsi kierownicy i specjaliści	0,75	0,22
Pracownicy umysłowi	0,35	-0,08
Właściciele firm	0,57	-0,3
Robotnicy wykwalifikowani	0,17	0,2
Robotnicy niewykwalifikowani	0,27	-0,09
Skorygowany R-kwadrat	0,165	0,221

*p<0,05

**p<0,01

Wnioski

- Dominującym rodzajem omniworyczności gustów muzycznych w Polsce jest **równoczesne lubienie disco polo, pop'u i muzyki ludowej** (30%), na drugim miejscu lokuje się połączenie **upodobań do disco-polo, muzyki plenerowej i pop'u** (22.3%). Biorąc pod uwagę, że odsetki osób deklarujących upodobania do muzyki poważnej w połączeniu z innymi rodzajami muzyki nie są wyższe oznacza to, **że omniworyzm koncentruje się** raczej wokół **muzyki popularnej**. Jest głównie **semi-omniworyzmem**.
- Skłonności do omniworyzmu **nie kształtują się w postaci jednego wymiaru**, w którym na szczycie lokują się kierownicy i specjaliści a na dole członkowie klas niższych. W społeczeństwie polskim występuje kilka rodzajów omniworyczności, przy czym w odróżnieniu od innych społeczeństw, **szczególnie silnie rysuje się** on wśród **właścicieli** poza rolnictwem. Wyprzedzają oni wyższe kadry kierownicze i specjalistów pod względem lubienia różnych utworów muzycznych i chodzenia na różne koncerty.

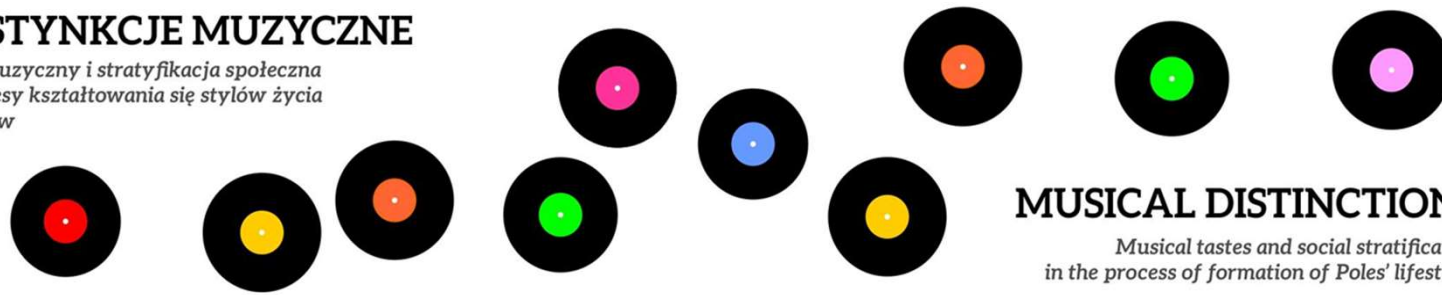
Wnioski

- **Omniworyzm w sensie różnorodności lubienia muzyki i omniworyzm w sensie różnych form aktywności z podobną siłą różnicują pozycję klasową i inne cechy jednostek.** Nie można powiedzieć, żeby któryś z nich miał silniejsze (lub słabsze) odzwierciedlenie w hierarchii klasowej.
- Potwierdza się występowanie stosunkowo **największej omniworyczności** wśród osób **najmłodszych**. W kategorii do 25 lat średnia wartość sumarycznego wskaźnika omniworyczności pod względem chodzenia i lubienia muzyki jest najwyższa i systematycznie maleje w starszych grupach wieku. Osoby najmłodsze są również największymi semi-omniworystami w sensie najczęstszego chodzenia na disco-polo w połączeniu z muzyką popularną (30,3%) i łączenia disco-polo z imprezami plenerowymi (26,4%). Występuje to również (choć słabiej) w przypadku innych rodzajów omni- i semi-omniworyczności.

Dziękujemy

DYSTYNKCJE MUZYCZNE

*Gust muzyczny i stratyfikacja społeczna
a procesy kształtowania się stylów życia
Polaków*

MUSICAL DISTINCTIONS

*Musical tastes and social stratification
in the process of formation of Poles' lifestyles*

<http://www.md.ifispan.pl/>